

PUNCTE DE SUPORT ȘI ELEMENTE CRITICE ÎN EVOLUȚIA CALITĂȚII VIEȚII ÎN ROMÂNIA

IOAN MĂRGINEAN
IULIANA PRECUPEȚU
ANA MARIA PREOTEASA

INTRODUCERE

Procesul de tranziție a însemnat modificarea obiectivă importantă a condițiilor de viață ale oamenilor. O privire de ansamblu asupra calității vieții în România relevă puncte în care evaluările indivizilor asupra unor aspecte ale vieții sunt pozitive, reprezentând elemente de sprijin în viața lor, în timp ce alte componente se mențin în zone negative, constituind permanente surse de insatisfacție în viața oamenilor și reprezentând riscuri de marginalizare și excluziune socială.

Ceea ce ne propunem în acest studiu este să identificăm domenii importante ale vieții oamenilor, așa cum sunt ele relevate de datele de cercetare și care constituie fie elemente de sprijin în parcurgerea unei perioade de dificultăți economice fie surse de îngrijorare, stres, neîmplinire. Perspectiva utilizată este aceea a „calității vieții”, care presupune luarea în considerare a evaluărilor pe care oamenii le fac condițiilor în care trăiesc.

Percepțiile și autoevaluările înglobează un întreg set de **așteptări, interese, motivații, stări sufletești, norme, valori, opțiuni politice, filozofice, religioase, precum și opinia publică și de grup** și alte elemente care le pot influența într-un fel sau altul.

Personalizarea percepțiilor și autoevaluărilor le face de nesuplinit din exterior. În diferitele judecăți de tip normativ, emise de un evaluator sau altul (cercetător, politician, oricare altă persoană) în legătură cu valorile dezirabile ale indicatorilor de calitate a vieții, nu se pot ignora semnificațiile personale pe care oamenii le atribuie propriei vieți, dacă se dorește menținerea în zona plauzibilului, a credibilității, cunoscut fiind faptul că oamenii acționează pe baza impresiilor, judecăților, cunoștințelor pe care le au despre un anumit aspect de viață aflat în atenție, la un moment dat (Mărginean I., 2002).

Pe ansamblu, evaluările subiective pe care oamenii le fac asupra condițiilor de viață reflectă performanțele globale, umane ale procesului de dezvoltare social-economică (Zamfir C., 1984).

Datele de cercetare obținute prin chestionarea indivizilor conturează, prin agregare, o imagine coerentă asupra condițiilor de viață ale grupurilor și comunităților umane și asupra societății, ca întreg.

ANALIZA PUNCTELOR DE SUPORT ȘI ELEMENTELOR CRITICE, ÎN CALITATEA VIEȚII

Domeniul calității vieții poate fi definit prin **ansamblul elementelor** care se referă la situațiile: fizică, economică, socială, culturală, politică, de sănătate etc., în care trăiesc oamenii, **conținutul și natura activităților** pe care le desfășoară, **caracteristicile relațiilor și proceselor sociale** la care participă, bunurile și serviciile la care au acces, **modelele de consum adoptate, modul și stilul de viață, evaluarea împrejurărilor și rezultatelor activităților care corespund așteptărilor populației, precum și stările subiective de satisfacție/insatisfacție, fericire, frustrare** etc. (Mărginean I., 2002).

Modelul de analiză prezentat în lucrarea de față conturează patru dimensiuni, fără a epuiza domeniul complex al indicatorilor de calitate a vieții. Punctele de referință vor fi: în primul rând, **calitatea vieții personale**, sfera privată a individului, în al doilea rând, **calitatea societății** așa cum este ea percepută de către oameni, în al treilea rând, **relația individului cu societatea**, iar în ultimul, **satisfacția/insatisfacția cu viața**.

Pentru a caracteriza **sfera vieții personale** a oamenilor, au fost incluse în analiză următoarele componente: starea de sănătate, veniturile, locuința, familia, relațiile cu vecinii, locul de muncă, securitatea personală.

Pentru a obține o imagine asupra **societății**, așa cum este ea filtrată de percepțiile oamenilor, am ales să abordăm următoarele probleme: calitatea învățământului, calitatea asistenței medicale, calitatea serviciilor de asistență socială, calitatea conducerii societății, evaluarea activității administrației locale, percepția conflictelor sociale, accesul la educație și posibilitatea obținerii unui loc de muncă.

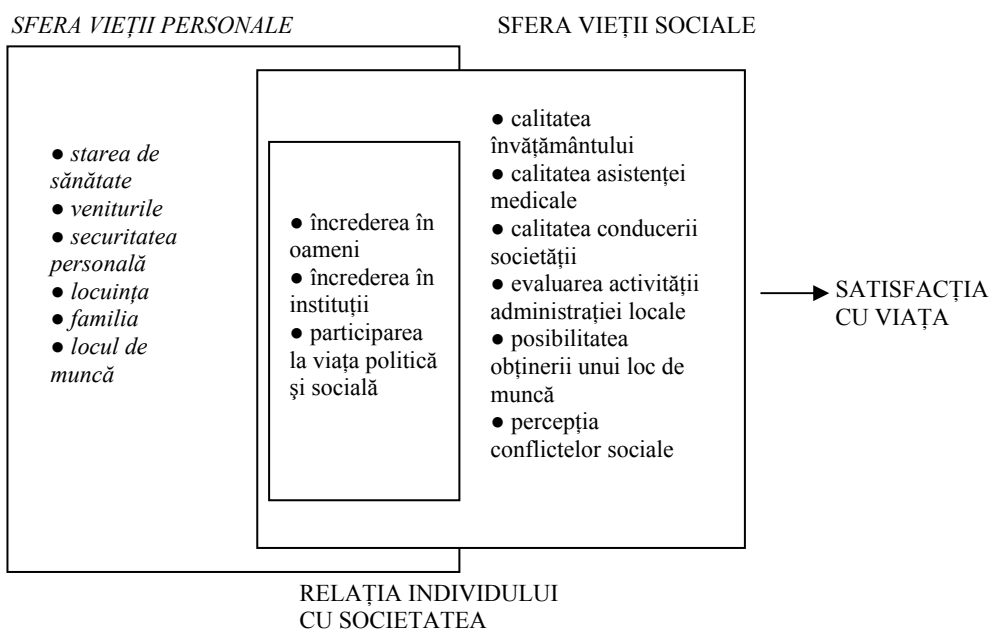
Relația individului cu societatea în care trăiește reprezintă o rezultată a condițiilor pe care le experimentează la nivel personal și a celor pe care le oferă, la nivel macro, această societate. Această relație se referă la: încrederea în oameni, încrederea în instituții și participarea la viața politică și socială. În final, va fi luată în considerare evoluția unui indicator care reprezintă o rezultată a tuturor condițiilor pe care le experimentează oamenii în viața lor, și anume, **satisfacția cu viața**.

Toți indicatorii analizați au fost măsurați pe o scală cu 5 grade de intensitate:

1: foarte scăzut (rău), 2: scăzut (rău), 3: nici scăzut (rău), nici ridicat (bun), 4: ridicat (bun), 5: foarte ridicat (bun). Scala a fost recodificată, iar datele sunt prezentate în categorii: scăzut (rău) = 1+2, ridicat (bun) = 4+5. Diferențele până la

100% sunt reprezentate de procentul indivizilor indeciși (varianta 3) și de non-răspunsuri, mai puțin în cazul variabilei *satisfacția cu viața*, pentru care a fost prezentat și procentul indivizilor indeciși. Pentru a urmări dinamica în timp, datele sunt prezentate, în majoritatea cazurilor, pentru anii 1990, 1993, 1996, 1999 și 2003 (în perioada 1999–2003 nu au fost realizate cercetări de teren de calitatea vieții). Sursa principală de date a fost seria de date Diagnoza Calității Vieții (ICCV, coord. I. Mărginean), dar au fost utilizate și Barometrele de opinie publică (Fundatia pentru o Societate Deschisă).

Datele incluse în analiză trebuie înțelese din perspectiva tendinței de schimbare în timp (creștere, scădere, menținere la niveluri aproximativ constante), pe de o parte, și pe de altă parte, ca valori exprimate: o proporție de peste 50% dintre subiecți exprimând aprecieri pozitive (sau satisfacție) pentru un anumit aspect al vieții, acest lucru este interpretat ca indicând un punct de suport în viața oamenilor, în timp ce exprimarea aprecierii negative față de un domeniu de către majoritatea oamenilor este considerată a indica un element critic.

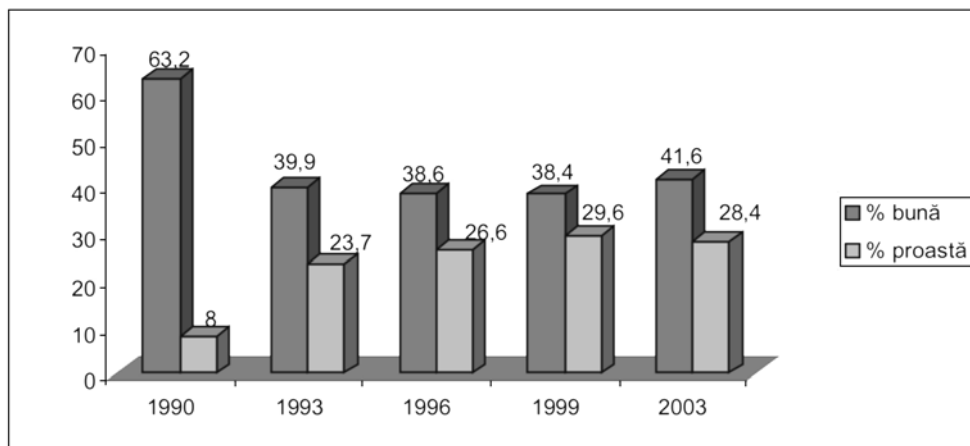
CALITATEA VIEȚII PERSONALE

O privire de ansamblu asupra calității vieții personale relevă faptul că punctele de suport în viața oamenilor sunt reprezentate, în principal, de familie, locuință, loc de muncă, în timp ce elementele critice sunt: starea de sănătate, securitatea personală și veniturile.

Starea de sănătate

Graficul nr. 1

Evaluarea stării de sănătate

Sursa: Diagnoza CV.

În planul evaluărilor subiective, datele ilustrează o tendință de creștere în timp a numărului celor ce apreciază propria stare de sănătate ca fiind proastă; numai în anul 2003 se poate observa o ușoară schimbare. De asemenea, datele obiective indică o deteriorare a stării de sănătate a populației în timp, până în 2001. Cele mai importante date sunt oferite de evoluția bolilor infecțioase și parazitare, în special de TBC (INS, 2002). Cazurile noi de îmbolnăvire prin TBC au crescut de la 64 de cazuri la 100 000 de locuitori, în 1990, la 115,3, în 2001. O creștere spectaculoasă a bolilor infecțioase și parazitare s-a înregistrat între anii 1995 și 2001: în anul 2001 au fost înregistrate cu 597,3 cazuri la 100 000 locuitori mai mult decât în 1995. Numărul bolnavilor ieșiți din spital a crescut în 2001 față de 1990 cu 1 007 000 persoane (de la 3 733 000 la 4 740 000). Persoanele bolnave suferă, în special, de boli ale aparatului circulator sau respirator, dar creșteri importante s-au mai înregistrat în cazul bolnavilor cu tumori.

Serviciile de îngrijire a sănătății nu răspund la nivelul cerințelor necesităților de îngrijire a sănătății populației. Prin dezuniversalizarea serviciilor de îngrijire a sănătății (legea asigurărilor sociale de sănătate, alte reglementări) s-a îngustat accesibilitatea la actul medical pentru o parte din populație, cea cu venituri mici, și a fost ridicat extrem de mult nivelul costurilor suportate de către populație, fără ca prin aceasta să sporească și calitatea îngrijirii medicale (Mărginean I., 2002).

În sistemul de îngrijire a sănătății, constatăm o dinamică ce este caracterizată de inegalități și contradicții. Astfel, populația ce revine la un medic a scăzut de la 555 persoane, în 1990 la 479 persoane, în 2001, însă populația ce revine unui cadru medical mediu a crescut de la 176, în 1990 la 186, în 2001. Între mediul urban și cel

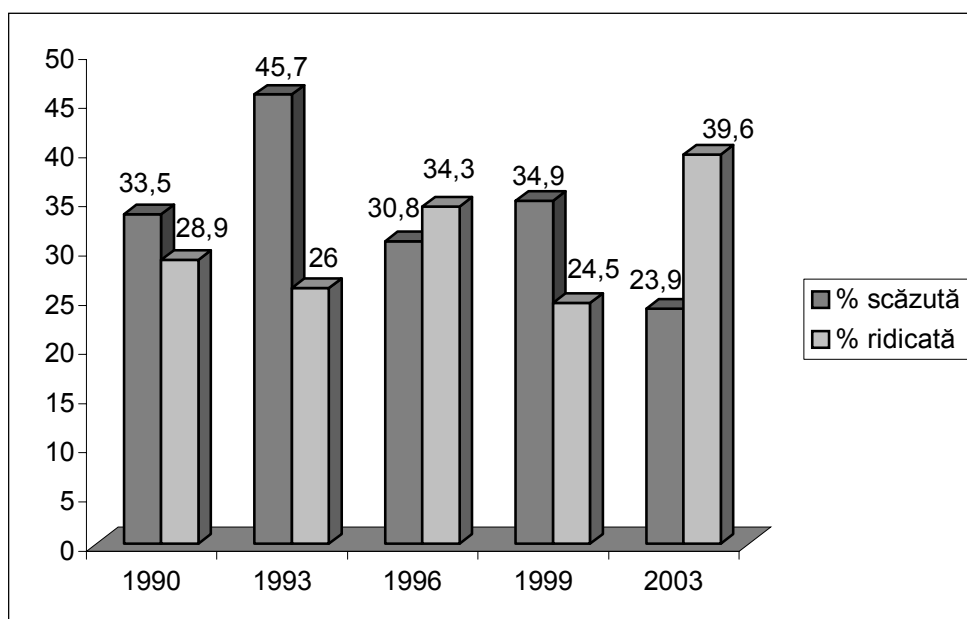
rural se constată mari diferențe: în urban, în anul 2001 reveneau 302 persoane unui medic, în timp ce în mediul rural, 1 617 persoane unui medic, adică de aproape 6 ori mai mult. În mediul rural, în anul 2001, unui cadru medical mediu reveneau de 6,1 ori mai multe persoane decât în mediul urban (INSSE, 2001).

Sănătatea se conturează ca un element critic al calității vieții populației.

Securitatea personală

Graficul nr. 2

Evaluarea securității personale

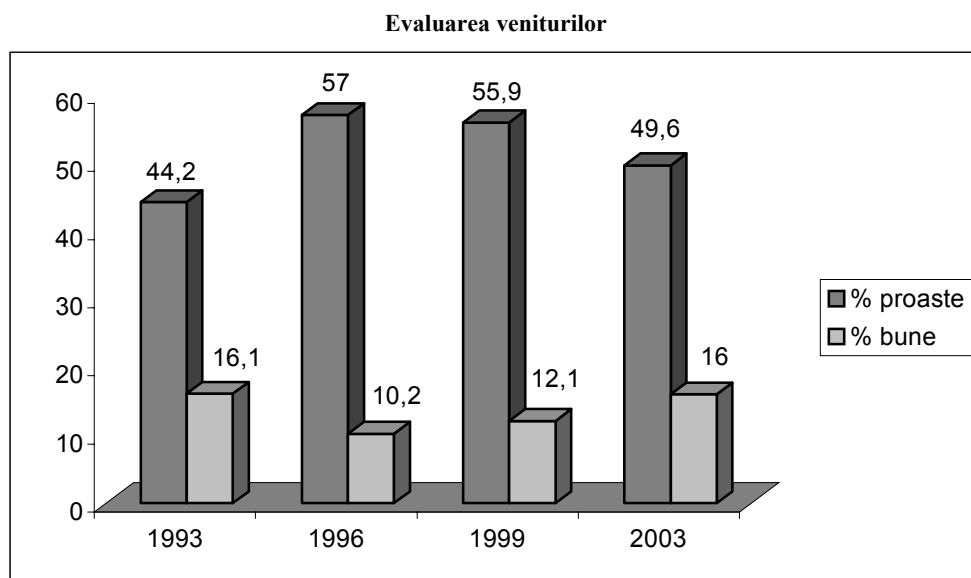

Sursa: Diagnoza CV.

Datele demonstrează că o proporție importantă a oamenilor apreciază securitatea personală ca fiind scăzută, tendința schimbându-se în anul 2003. Pe de o parte, de-a lungul unei perioade de 7 ani, după 1990, s-a înregistrat o creștere obiectivă a criminalității: rata criminalității a crescut spectaculos, mai ales între 1990 și 1997, de la 160 la 496 la 100 000 locuitori cunoscând apoi o scădere până la 336, în anul 2000. Pe de altă parte, se poate spune că expunerea excesivă în mass-media a cazurilor spectaculoase de violență, crimă, a contribuit la sentimentul de insecuritate pe care oamenii l-au resimțit în mod acut. În același timp, schimbarea de tendință din 2003, deși necesită confirmarea și prin alte date de cercetare, poate fi explicată, într-o anumită măsură, tocmai printr-o intrare în cotidian și o banalizare a fenomenului criminalității.

Veniturile

Graficul nr. 3

Sursa: Diagnoza CV.

În plan subiectiv, se observă o creștere în timp a procentului persoanelor care evaluează în mod negativ veniturile de care dispun, iar anul 2003 pare să introducă o ușoară schimbare a tendinței. Domeniul veniturilor rămâne însă, indiscutabil, un punct critic al calității vieții. În plan obiectiv, putem identifica o serie de condiții ce explică, într-o măsură importantă, datele de evaluare a veniturilor.

Evoluția PIB este semnificativă în această încercare de explicare. Astfel, după ce în ultimul deceniu de regim comunist a avut loc o încetinire importantă a ritmului de creștere a PIB (0,93% ritm mediu anual de creștere în intervalul 1980–1989), în perioada de tranziție a avut loc o adevărată prăbușire a valorii acestui indicator, situându-se, în prezent, cu mult sub nivelul celei din anul 1980. PIB-ul total a fost de numai 86,5% în anul 1999, raportat la nivelul înregistrat în anul 1980. Aceasta înseamnă un ritm mediu anual de scădere de 0,7% în 19 ani. Pentru perioada 1990–1999, ritmul mediu anual de scădere a valorii PIB a fost de 2,04%. Cele mai acute intervale de scădere a valorii PIB au fost: 1991–1992 și 1997–1999. În anul 2000 s-a schimbat sensul evoluției, înregistrându-se o ușoară creștere a nivelului PIB (1,2% față de anul anterior); creșterea a continuat și în anul 2001 (circa 4%).

La rândul său, **valoarea PIB-ului pe locuitor** (care contează cel mai mult în analizele comparative referitoare la standardul economic al populației) a cunoscut, în prețuri comparabile, o creștere mai mică decât PIB-ul total în perioada 1980–1989 (ritm mediu anual de creștere de 0,88%), dar și o reducere mai mică în intervalul 1990–1999, datorită diminuării populației țării. Ritmul mediu anual de

creștere a fost de 0,73% în intervalul 1980–1989, iar ritmul mediu anual de scădere în intervalul 1980–1989 a fost de 1,85%. Fără diminuarea demografică (ea însăși un fenomen îngrijorător), nivelul resurselor macroeconomice pentru o persoană ar fi fost și mai mic .

Tabelul nr. 1

Veniturile și nevoile subiective de consum ale familiilor

	1993	1996	1999	2003
1. Nu ne ajunge nici pentru strictul necesar.	25,5	33,8	39,7	33,4
2. Ajung numai pentru strictul necesar.	35	36,7	36,7	39,6
3. Ajung pentru un trai decent.	30,2	21,3	16,5	20
4. Ajung și pentru cumpărarea unor bunuri mai scumpe.	8,5	6,9	5,8	5,8
5. Avem tot ce ne trebuie.	0,6	0,5	0,5	0,8

Notă: Diferențele până la 100% reprezintă nonrăspunsuri.

Sursa: Diagnoza CV.

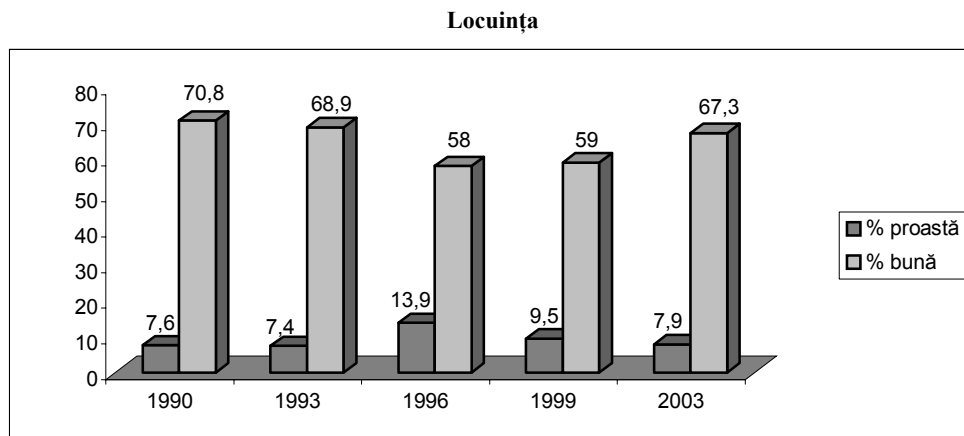
Se poate observa că o parte importantă a populației se află într-o situație materială precară. În fapt, constatăm o deteriorare semnificativă a situației percepute privind raportul venituri – nevoi de consum ale familiilor populației studiate, în perioada respectivă.

Contribuția diferitelor **surse** la constituirea veniturilor populației are o semnificație socială generală, întrucât ea se structurează în funcție de o serie de mecanisme social-economice, care funcționează, la un moment dat, în societate. De aceea, este de așteptat ca în perioada anilor scurși de la debutul transformărilor postcomuniste să se fi produs anumite schimbări în ceea ce privește aportul unei surse sau alteia în venitul populației. Mai exact, în cazul concret al României, am urmărit apariția și evoluția unor surse noi de venit. Este evident că interesează, în primul rând, acele surse de venit care se asociază cu întărirea statutului de independență economică a populației și familiilor acestora, respectiv veniturile din proprietăți, activități ca întreprinzător, vânzarea de produse agricole.

La un prim nivel, vom pune față în față **veniturile din salarii**, comparativ cu cele provenite din **activitatea ca întreprinzător** și din **proprietate**. Or, în această privință se constată o tendință de diminuare a prezenței salariilor ca sursă de venit a gospodăriilor familiale. Astfel, dacă în 1993, 54,2% din subiecți și 72,6% din gospodăriile lor înregistrau venituri din salarii, la nivelul anului 1999, valorile respective se reduc la 35,9% și 46,7%. Cu toate acestea, ponderea salariilor în venitul individual și al gospodăriei familiale rămâne relativ constantă. Acest fapt denotă o competitivitate mai înaltă a veniturilor din salarii față de alte venituri.

Locuința

Graficul nr. 4

Sursa: Diajnoza CV.

De remarcat este tendința de scădere în timp, până în 1999, a proporției persoanelor care își evaluează în mod pozitiv locuința, în anul 2003 înregistrându-se însă o creștere semnificativă a acestei categorii. Tendința conturată până în 1999 poate fi explicată, pe de o parte, prin acutizarea problemei locuirii în România. Pe de altă parte, este probabilă o creștere a aspirațiilor oamenilor legate de locuințe, ca urmare a conturării unor cartiere rezidențiale, cu un model de locuire bazat pe case individuale, care răspund unor exigențe superioare. Cu alte cuvinte, dacă în 1990 referința era, încă, apartamentul în bloc, anii din urmă oferă un nou model, spre care oamenii aspiră.

Pe ansamblu însă, evaluările pe care oamenii le fac propriilor locuințe sunt pozitive, domeniul locuirii conturându-se ca un element de suport în viața oamenilor, mai ales în raport cu alte aspecte ale vieții. Totuși, trebuie să avem în vedere faptul că în eșantioanele noastre sunt cuprinse numai persoanele care au unde locui, fiind sau proprietari ai locuinței, sau chiriași.

În condițiile în care, pentru anul 1999, 7,5 milioane locuințe, adică 95% din totalul de 7,9 milioane la nivelul țării, sunt deținute în proprietate de către cei care le locuiesc, atașamentul pentru ele este mai înalt, deși nu se dispune de confortul pe care și l-ar dori fiecare. În plan general, sunt de semnalat unele anomalii în domeniul construcției de locuințe. În contextul schimbării tendinței în construcția locuințelor prin trecerea masivă de la sistemul apartamentelor în bloc la cel al locuințelor individuale, cu precădere în mediul rural și în zonele periurbane, în orașe se resimte o lipsă acută de locuințe. Din păcate însă, nu s-a pus la punct un sistem viabil de construcție prin creditul ipotecar și nici nu se construiesc locuințe sociale pe măsura nevoilor. Pe măsura sporirii cererii de locuințe, nu este de mirare că aceia care au locuință se consideră norocoși, iar prin diferite modernizări, ei încearcă să dea un aspect plăcut interiorului apartamentelor lor, devenite acum deosebit de scumpe, reprezentând, prin urmare, o avere însemnată. O problemă cu

totul aparține o constituie lipsa resurselor materiale resimțită de proprietarii de locuință pentru reparații la spațiile comune și înlocuirea instalațiilor uzate, ceea ce va conduce la deteriorarea spațiului construit. Pe de altă parte, ca semn al neputinței și dezinteresului, mai sunt încă blocuri neterminate, a căror construcție a început înainte de 1990, în zone deosebit de râvnite. Scumpirea excesivă a materialelor de construcții, birocrăția imensă în obținerea actelor pentru construcție, avalanșa prețurilor pentru terenuri și manoperă îndepărtează, sau chiar anulează, visul multor orașeni de a locui într-o casă individuală.

În situații de penurie, concurența conduce la ridicarea prețurilor; înlăturând penuria, prețurile vor scădea. Iată de ce, deși cu mare întârziere, se impune o astfel de abordare care să conducă la sporirea accesului populației, și în special a tinerilor, la o locuință decentă, cu costuri pe care și le pot permite.

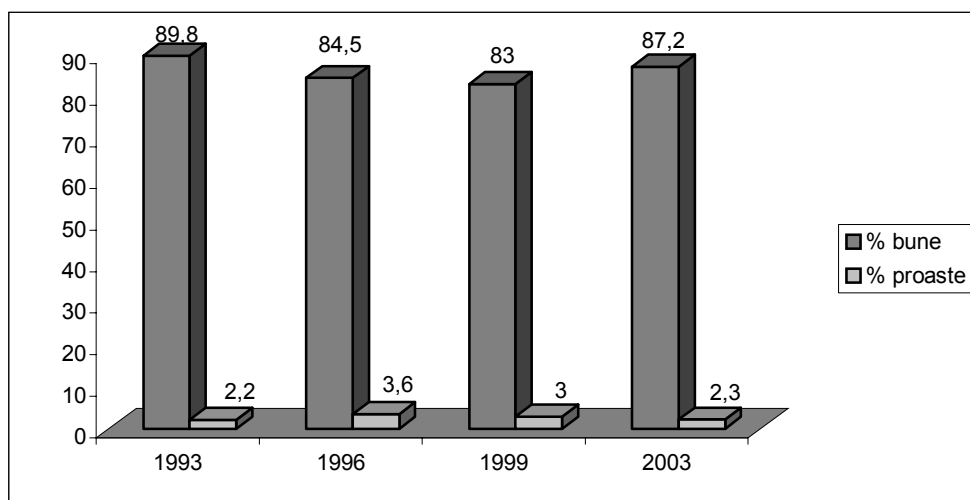
Între multe aspecte care pot fi aduse aici în atenție ne referim doar la câteva, dar pe care le considerăm importante. Pe de o parte, suprafețe de teren din intravilan au fost trecute, în exces, în proprietatea unităților economice și a instituțiilor publice, diminuându-se astfel, drastic, suprafețele de teren disponibile pentru construcții. Pentru alte terenuri nu s-a clarificat regimul proprietății și ele continuă să rămână maidane în zone centrale ale orașelor.

Pe de altă parte, pentru o perioadă însemnată, chiria locuințelor proprietate de stat a fost menținută la prețuri derizorii (inclusiv pentru cei cu posibilități de plată), ceea ce a condus la reducerea resurselor de investiții publice în construcția de locuințe sociale, iar diferitele forme gândite să stimuleze construcția de locuințe (creditul ipotecar) se află încă la începuturi.

Familia

Graficul nr. 5

Evaluarea relațiilor din familie

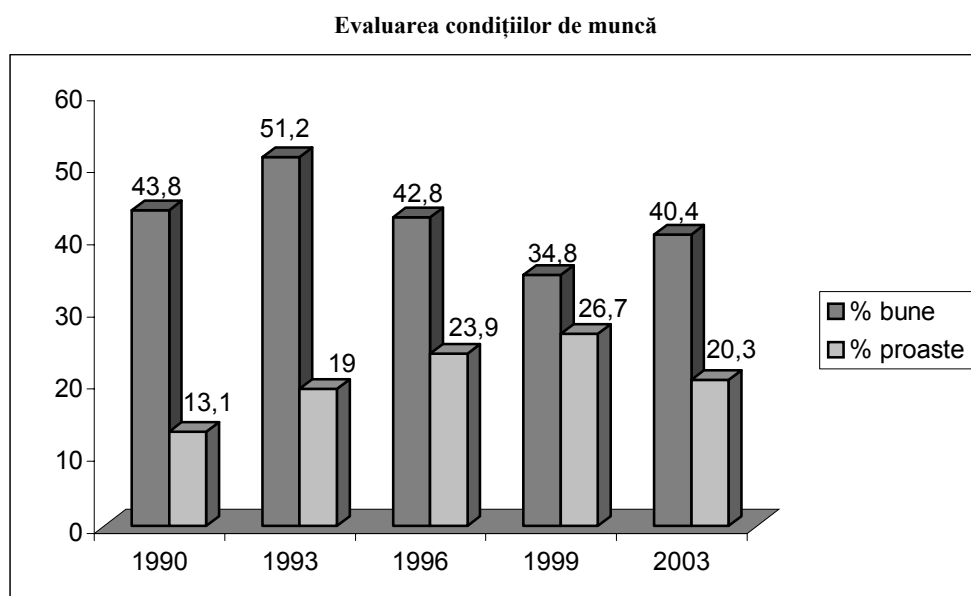
Sursa: Diagnoza CV.

Datele de cercetare demonstrează faptul că familia reprezintă „suportul fundamental și o valoare deosebit de importantă pentru români. Datele pentru acest domeniu au o mare stabilitate în cei 10 ani investigați. Aceeași semnificație au și relațiile cu vecinii, care desemnează un al doilea suport relațional pentru români, antidot puternic împotriva riscurilor izolării indivizilor în societatea de azi. Departe de a întrezări aici un semn al unui așa-zis colectivism ancestral reproșat românilor de necunoscătorii vieții noastre tradiționale, suntem încredințați că avem de-a face cu o afirmare puternică a principiului solidarității umane” (Mărginean I., Bălașa A., 2002).

Se poate spune că familia constituie un suport ultim, în condiții economice și sociale dificile, ocupând un loc important în viața individului.

Locul de muncă

Graficul nr. 6

Surse: Diaгноza CV.

Modelul descris de date este unul de scădere continuă a evaluărilor pozitive, până în anul 2003, care introduce o schimbare de tendință. Fenomenele responsabile pentru starea de lucruri descrisă de date până în 2003 ar putea fi, pe de o parte, **tendința de scădere continuă a ocupării**, de fapt, criza prelungită a acesteia, iar pe de altă parte, îmbătrânirea populației ocupate și, mai ales, eforturile populației vârstnice, îndeosebi din rural, de a munci, de nevoie, pentru câștigarea traiului zilnic.

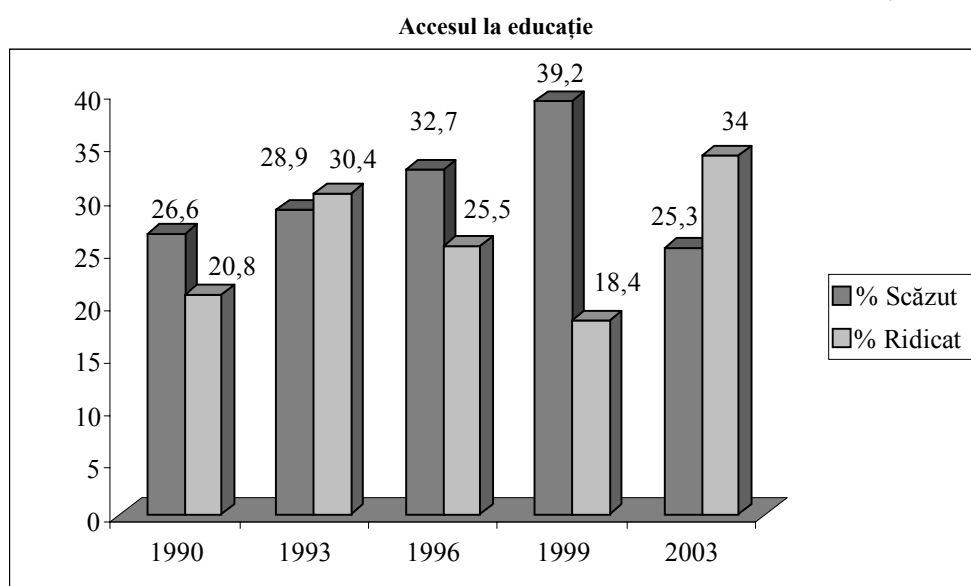
Scăderea continuă a ratei de ocupare, la toate vârstele apte de muncă, atât în urban, cât și în rural, atât la bărbați, cât mai ales la femei, este de natură nu doar să

temperaze așteptările și aspirațiile oamenilor, ci să declanșeze chiar îngrijorări în legătură cu perspectivele găsirii sau schimbării locului de muncă, fapt ce poate influența o serie de evaluări, atitudini, comportamente și orientări valorice, în legătură cu munca și locul concret de muncă (Bălașa A., 2002).

CALITATEA VIETII SOCIALE

Învățământul

Graficul nr. 7

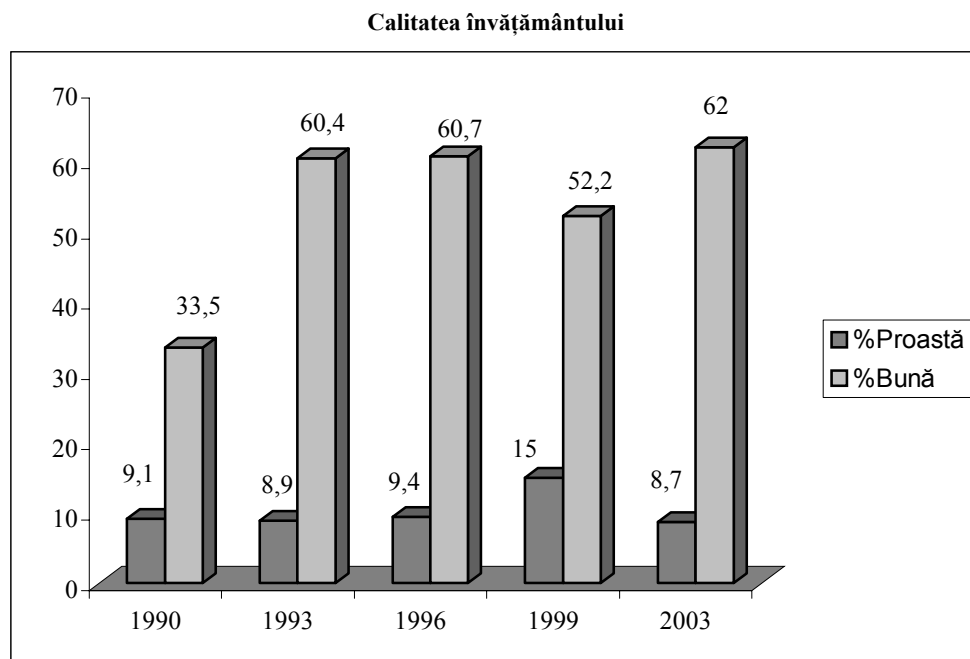
Surse: Diajnoza CV.

Accesul la formele de învățământ dorite este un indicator capabil să dea măsura percepției populației cu privire la „egalitatea de șanse” din societate. Până în 1999, se poate observa o creștere semnificativă a valorilor negative, arătând, astfel, că indivizii resimt o lipsă de echitate în ceea ce privește sistemul de învățământ. În 1999, față de 1990, ponderea celor care sunt sceptici în legătură cu accesul la formele de învățământ a crescut cu aproximativ 13 puncte procentuale, urmând tendința de creștere a anilor precedenți. Datele anului 2003 arată o îmbunătățire a percepției populației față de accesul la sistemul de învățământ.

În ceea ce privește calitatea învățământului, ponderea celor care apreciază învățământul românesc ca fiind de o calitate slabă sau foarte slabă se menține în jurul valorilor de 8–9%. Doar datele din anul 1999 arată o creștere semnificativă a proporției celor care evaluează negativ învățământul românesc. Există diferențe foarte mari în ceea ce privește învățământul în mediul urban și învățământul în mediul rural. Explicațiile acestui fenomen se referă, în principal, la posibilitățile

reduse de acces la școlile din învățământul rural, în special în cazul localităților izolate din punct de vedere teritorial. De asemenea, dotarea unităților de învățământ și chiar starea clădirilor, precară în comparație cu standardele existente la nivel occidental, induc o percepție negativă în rândul populației.

Graficul nr. 8

Surse: Diagnoza CV.

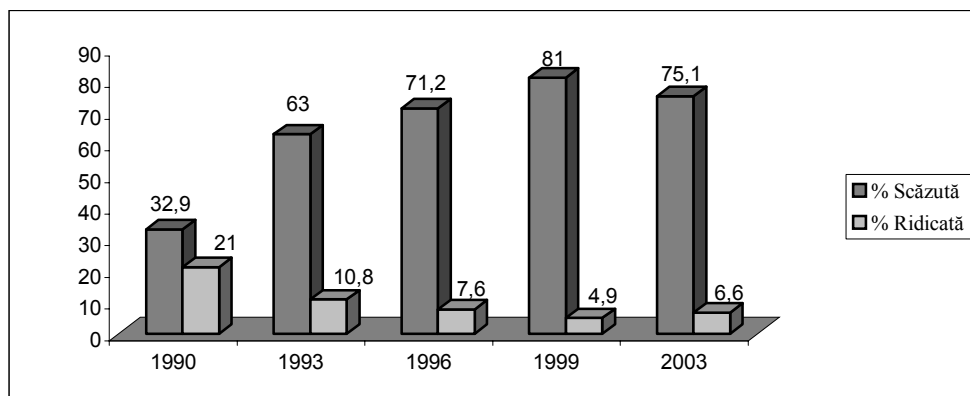
După 1989, sistemul românesc s-a caracterizat prin numeroase schimbări, datorate inconsecvențelor politicilor educaționale, care au produs, adesea, confuzii în rândul populației (Vlăsceanu L., coord. pr., 2001).

În România, 4% din PIB este destinat învățământului, în timp ce țările europene au o medie de 6% (Mărginean I., coord., 2001).

Locurile de muncă

În plan subiectiv, este evident că populația este nemulțumită de posibilitățile oferite de piața muncii din România, acest indicator constituind, cu siguranță, unul dintre cele mai critice aspecte de calitate a vieții din România. Datele arată că, după 1990, a crescut de aproximativ patru ori proporția celor care apreciază că au șanse scăzute de a-și găsi un loc de muncă. În perioada de tranziție, piața forței de muncă cunoaște o criză accentuată, mai ales în zonele monoindustriale (minerit, siderurgie), sau în zone mai puțin dezvoltate din punct de vedere economic și cu populație numeroasă de vârstă activă, cum este zona de nord-est a țării (Bălașa A., 2002).

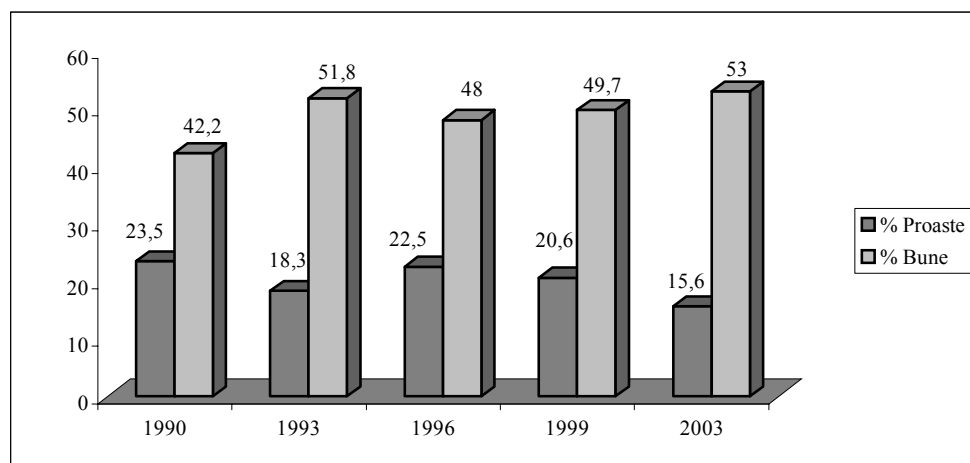
Graficul nr. 9

Posibilitatea de obținere a unui loc de muncă

Sursa: Diagnoza CV.

Asistența medicală

Graficul nr. 10

Calitatea serviciilor de asistență medicală

Sursa: Diagnoza CV.

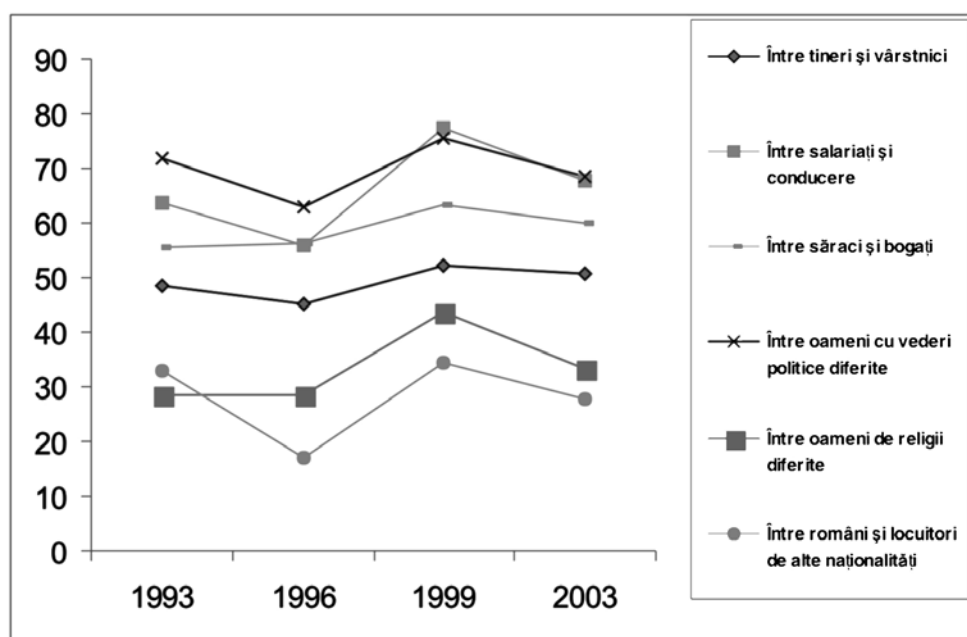
În cazul serviciilor de sănătate, perioada de tranziție nu a adus o deteriorare a aprecierii lor, dar s-au menținut evaluările mediocre de-a lungul întregii perioade. Cu toate că proporția evaluărilor pozitive se situează în jurul valorii de 50%, nu putem considera acest indicator ca fiind un punct de suport în viața populației, mai ales în cazul în care numărul celor care își apreciază starea de sănătate ca fiind proastă este, în continuare, mare (vezi capitolul Calitatea vieții personale). Este evident că politica din domeniul sănătății nu a reușit să obțină progrese, astfel încât

să se poată obține o apreciere favorabilă din partea populației. Estimarea specialiștilor în politici sociale arată că ar fi necesar să se aloce 5–6% din PIB pentru sănătate, pentru a se acoperi necesarul de îngrijire a sănătății populației. În țările occidentale dezvoltate, cheltuielile publice destinate sănătății reprezintă aproximativ 8–14% din PIB (Mărginean I., coord., 2001).

Conflictele sociale

Graficul nr. 11

Percepția conflictelor sociale

Sursa: Diagnoza CV.

Problema conflictelor sociale reprezintă un indicator important în calitatea vieții sociale. Anul 1999 arată o creștere a ponderii persoanelor care consideră că există conflicte sociale, iar în 2003 se revine la valorile din 1996. În 2003, rămân, în continuare, cel mai des menționate: conflictele între salariați și conducere (67,6%), conflictele între oameni cu vederi politice diferite (68,5%), între săraci și bogați (60%). Cel mai rar menționate au fost conflictele interetnice (27,8%).

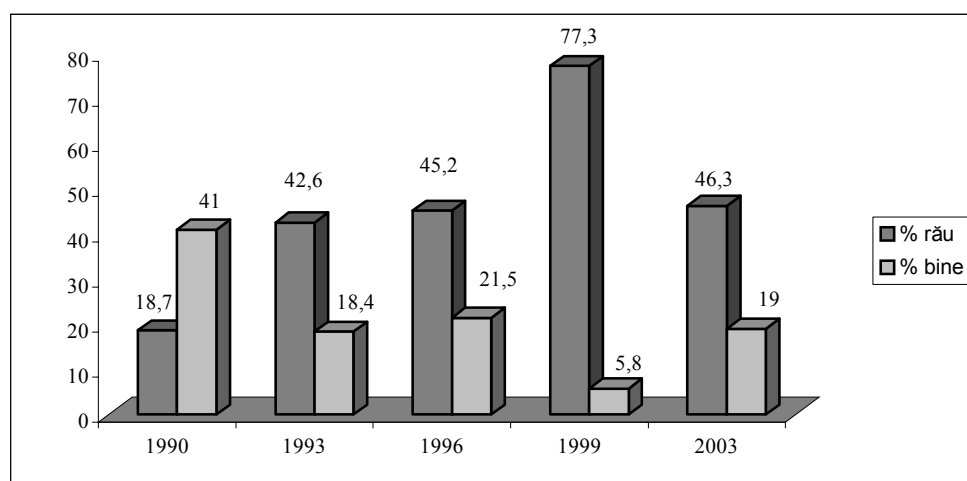
Conducerea societății

Un alt punct critic în viața oamenilor îl constituie calitatea conducerii, la nivel de țară. Datele arată foarte clar că tendința generală este de scădere a valorilor indicatorului. În anul 1999, indicatorul cunoaște o scădere dramatică a valorilor pozitive, dovedind o imagine negativă a conducerii țării. Între 1990 și 1999,

creșterea proporției celor care cred că societatea nu este condusă bine crește cu aproximativ 60 de puncte procentuale. În aceeași măsură, și viața politică este apreciată negativ. La acest indicator se înregistrează, de fapt, oscilații și mai mari în timp, cele mai mici valori apărând în 1990 și apoi în 1998, 1999. În 1990, proporția celor care au o părere proastă despre viața politică din țară acoperă aproximativ 80% din populația investigată, în timp ce în 1996 era de 41%, iar în 1999, de 81%. Situația din 2003 arată o revenire la tendința generală, prin scăderea proporției celor care apreciază negativ viața politică.

Graficul nr. 12

Modul în care este condusă țara

Surse: Diagnoza CV.

Imaginea publică negativă a instituțiilor politice și a politicienilor (considerați, cel mai adesea, beneficiarii schimbărilor postcomuniste) ridică un mare semn de întrebare referitor la clasa politică actuală. Fără îndoială că în planul vieții politice naționale pot fi enumerate o serie de schimbări incontestabile, de introducere a instituțiilor democratice, dar în același timp, s-au conferit politicienilor o serie de poziții de execuție, de directori în diferite agenții naționale, în locul numirii de specialiști, locuri în consiliile de administrație a unităților economice cu capital de stat, ocuparea de funcții publice înalte, prin algoritmul politic, fără a fi vorba de funcții politice. De aici, adevăratele cruciade ale partidelor pentru a demite oamenii vechii puteri și a-și numi proprii oameni, cu efecte negative chiar asupra eficienței activității instituțiilor respective (Mărginean I., 2002).

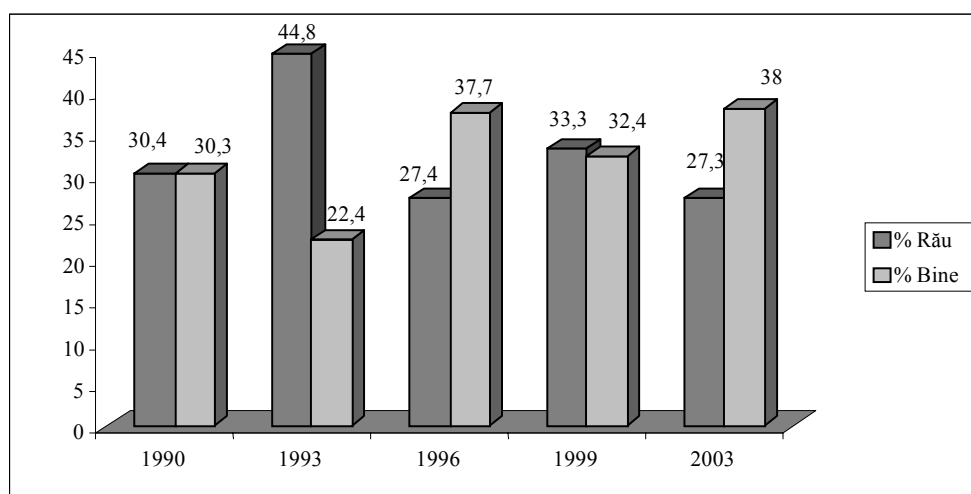
Situația cea mai critică a fost în anul 1993. Activitatea administrației publice locale este percepută ca fiind una modestă. Anul 2003 arată o ușoară creștere de imagine a instituțiilor administrației publice locale.

În actualul program guvernamental, a fost lansată reforma administrației publice locale, pornind de la evaluarea critică de către Comisia Europeană a

situației actuale din acest domeniu. În acest cadru, programul urmărește realizarea criteriilor de aderare la Uniunea Europeană, demonstrând că România își poate întări, treptat, capacitatea administrativă de a face față obligațiilor care îi revin, în calitate de viitor stat-membru (Ministerul Administrației Publice și Internelor). Procesul de modernizare a administrației are două componente: una de restructurare instituțională și una de schimbare a mentalităților și valorilor funcționarilor, în scopul eliminării birocrăției și corupției.

Graficul nr. 13

Evaluarea administrației publice locale

Sursa: Diaagnoza CV

RELAȚIA INDIVID – SOCIETATE

Modurile în care oamenii se integrează într-o societate, se raportează la ceilalți, la instituții, își îndeplinesc rolurile pot fi descrise prin încrederea în semenii, în instituții, prin participarea la diferite niveluri (local, național). Acesta pare să fie domeniul prin excelență critic al calității vieții. Cu greu se pot identifica puncte de suport. Indicatorii prezentați descriu o realitate a neîncrederii generalizate în oameni, în instituții, și o slabă evaluare a oportunităților de participare.

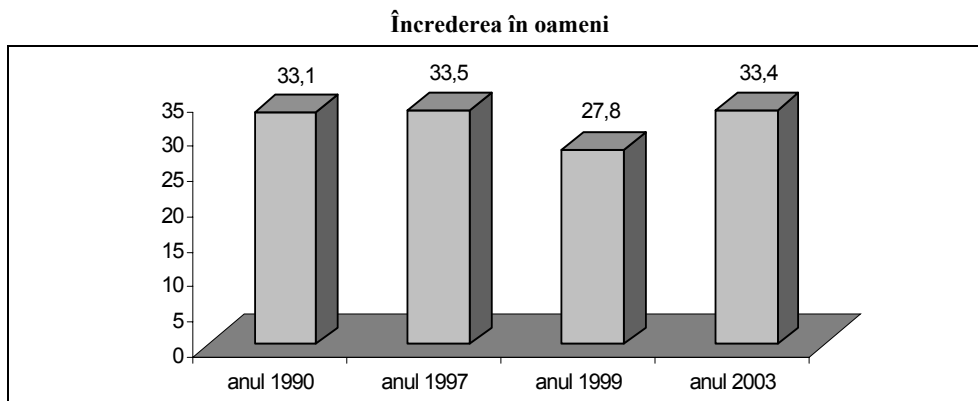
Încrederea în oameni face parte dintr-o definiție inițială a situației pe care indivizii o fac, atunci când se raportează la ceilalți. O definiție pozitivă a situației (încredere) poate contribui la o relaționare mai intensă, la un mai mare grad de integrare socială. Încrederea generalizată, ca aspect esențial al capitalului social, este considerată o resursă colectivă, care leagă cetățenii unii de alții și le permite să coopereze pentru interesul comun.

Încrederea generalizată, alături de încrederea în instituții și valori ale reciprocității, constituie cele mai importante elemente ale spiritului civic. Pe ansamblu, datele descriu o slabă încredere interpersonală.

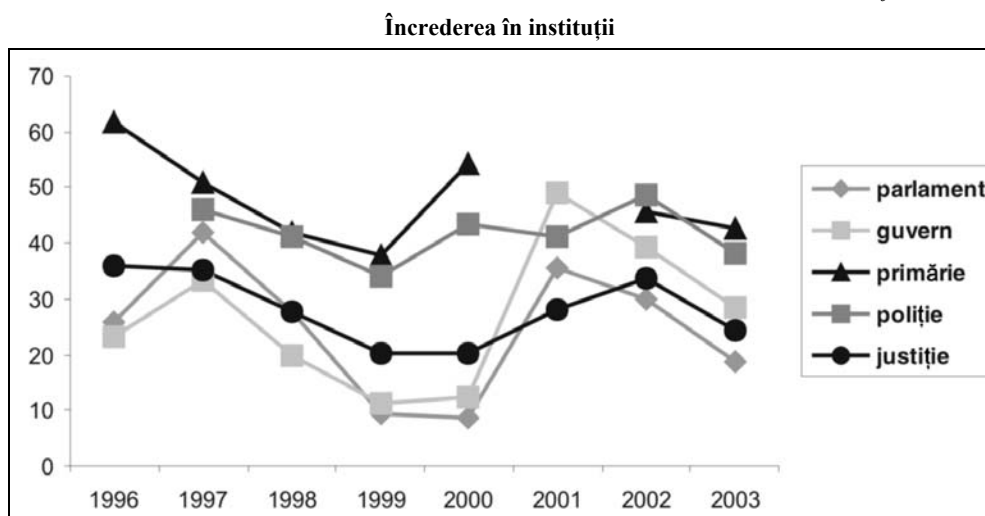
Încrederea

Graficul nr. 14

Sursa: Diagnoza CV (1990, 2003), Barometrul de opinie publică (1997, 1999).

Graficul nr. 15

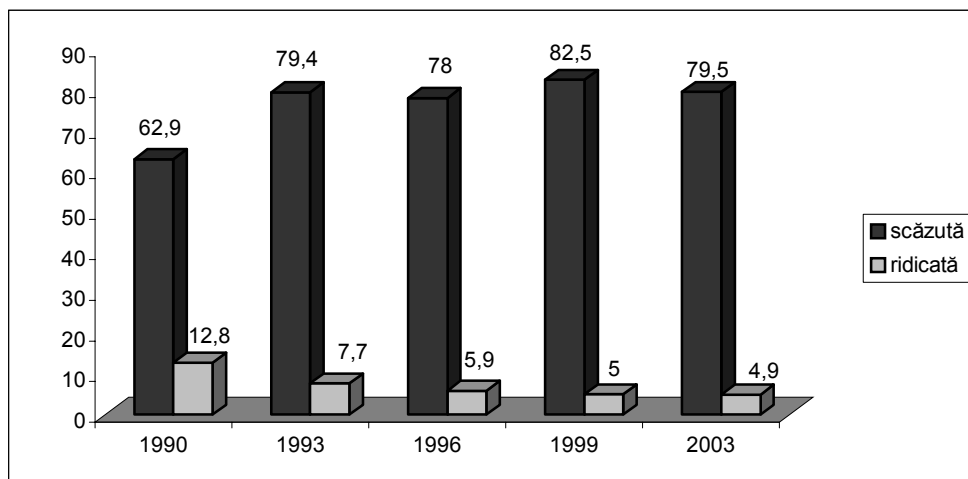
Sursa: Barometrul de opinie publică (Fundăția pentru o Societate Deschisă).

Încrederea oamenilor în instituții descrie curbe aflate în zona critică, excepție face însă primăria, a cărei vizibilitate în plan local este mai mare decât a oricărei alte instituții și al cărei contact direct cu oamenii este, în mare măsură, posibil. Trebuie remarcată însă tendința de creștere a încrederii în instituții, începând cu anul 2000, fără ca saltul făcut de încredere să depășească zona critică.

Participarea la viața politică și socială

Graficul nr. 16

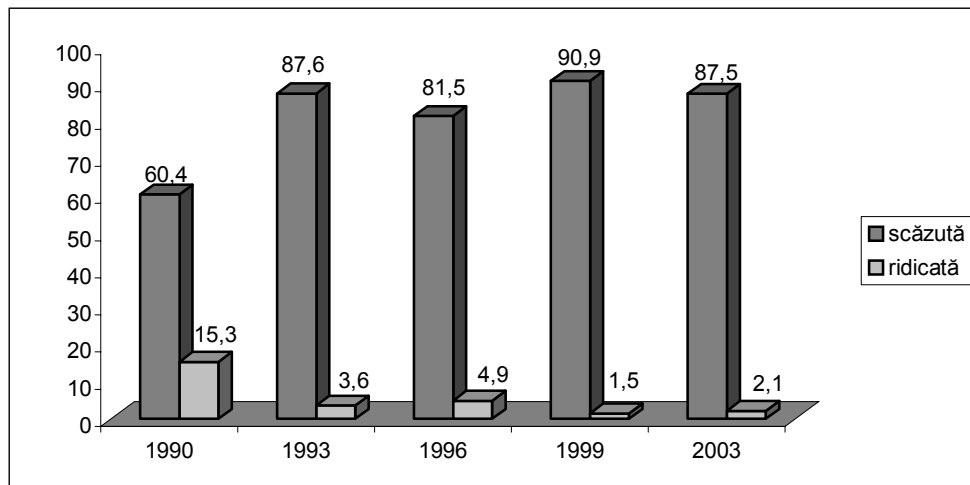
Posibilitatea de participare la decizie, la nivel local

Sursa: Diagnoza CV.

Graficul nr. 17

Posibilitatea de participare la decizie, la nivel național

Sursa: Diagnoza CV.

Posibilitățile de participare, atât la nivel local, cât și național sunt apreciate de o mare majoritate ca fiind scăzute. Tendința în timp pare să fie de creștere a aprecierilor negative. Anul 1990 marchează o diferență clară față de anii care au urmat. Exercițiul democratic al votului în acel an, celelalte manifestări ale libertății

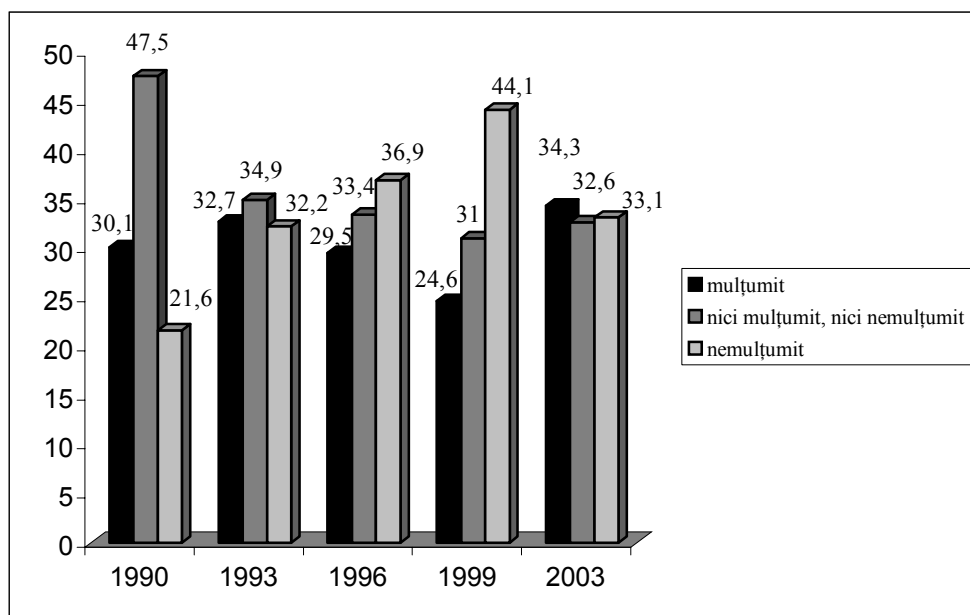
exercitate pentru prima oară, ca și așteptările foarte mari față de ceea ce urma, au influențat probabil, în mare măsură, această percepție a posibilităților de participare. Anii de după 1990 conturează o imagine negativă a aprecierilor față de participarea la nivel local și național.

Problema participării are mai multă relevanță atunci când este tratată la nivel local, unde integrarea individului într-un sistem de relații sociale se poate produce cu mai multă ușurință, iar ideea de împuternicire capătă sens. Împuternicirea presupune dezvoltarea competențelor cetățenilor pentru a participa la procesele de guvernare. Presupune existența unor mecanisme formale de participare. De altfel, în general, se consideră (Almond și Verba) că este bine să se înceapă cu comunitatea locală, atunci când este vorba despre participare, pentru că problemele sunt mai ușor de înțeles, reprezentanții guvernământului, mai puțin distanți, șansele de participare eficiente sunt mai mari. Numai aici cetățeanul poate dezvolta un sentiment al cunoașterii cu privire la problemele sociale și politice. În același timp, tratarea problemei participării la nivel local devine productivă și din punctul de vedere al politicilor sociale, a căror elaborare pentru contextele comunitare este foarte relevantă.

Satisfacția

Graficul nr. 18

Satisfacția cu viața

Sursa: Diaagnoza CV.

Satisfacția cu viața exprimă un rezultat global al experimentării condițiilor de viață, dar este și o funcție a valorilor și așteptărilor oamenilor. Datele demonstrează

o creștere în timp a proporției persoanelor nesatisfăcute cu viața (comparativ cu anul 1990, în 1999 proporția acestora s-a dublat).

CONCLUZII

Din perspectiva dimensiunilor analizate, se poate spune că, în domeniul vieții personale, punctele de suport sunt reprezentate de familie și locuință, în timp ce elementele critice sunt starea de sănătate, veniturile, locul de muncă și securitatea personală.

În sfera vieții sociale, cu greu pot fi identificate puncte de suport, majoritatea indicatorilor analizați situându-se în zona critică. Numai evaluarea sistemului de învățământ se conturează ca un element de suport în calitatea vieții, la nivel social.

Sfera relației individ – societate este una, prin excelență, a elementelor critice, indicatorii analizați descriind o realitate a neîncrederii în oameni, în instituții și o slabă evaluare a oportunităților de participare.

Din perspectiva dinamicii în timp, în anul 2003 se constată, pentru cei mai mulți indicatori, o schimbare de tendință, în sensul creșterii evaluărilor pozitive pe care oamenii le fac diferitelor aspecte ale vieții.

BIBLIOGRAFIE

1. Bălașa, A., *Calitatea vieții de muncă*, în Mărginean I., Bălașa A., *Calitatea Vieții în România*, București, Editura Expert, 2002, p. 147–186.
2. Mărginean, I., Bălașa, A., *Calitatea Vieții în România*, București, Editura Expert, 2002.
3. Mărginean, I., *Calitatea vieții percepute în România*, în Mărginean I., Bălașa A., *Calitatea Vieții în România*, București, Editura Expert, 2002, p. 61–84.
4. Mărginean, I., Precupețu, I., Preoteasa, A. M., *Evoluții în domeniul surselor standardului economic al populației relevate de diagnoza calității vieții*, în Mărginean I., Bălașa A., *Calitatea Vieții în România*, București, Editura Expert, 2002, p. 251–260.
5. Mărginean, I., Arpinte, D., Bălănescu, L., Bădescu, C., Doboș, C., Mihăilescu, A., Preda, S., Preotesi, M., Raicu, C., Stanciu, M., Teodorescu, M., *Analiza comparativă a finanțării politicilor sociale din România, alte țări în tranziție și țările UE*, în „Calitatea Vieții”, XIII, 2002, nr. 1–4.
6. Narayan, D., *Bonds and Bridges: Social Capital and Poverty*, PREM, World Bank, 1999.
7. Vlăsceanu, L. (coord. pr.), *Școala la răscruce. Schimbare și continuitate în curriculumul învățământului obligatoriu*, București, Editura Polirom, 2001.
8. Zamfir, Cătălin (coord.), *Indicatori și surse de variație a calității vieții*, București, Editura Politică, 1984.
9. Seria de date Barometrul de opinie publică, Fundația pentru o Societate Deschisă: www.sfos.ro.
10. *Condițiile de viață ale populației din România*, București, INS, 2002.
11. *Tendențe sociale*, București, INS, 2002.